

Een eindje om met Het Drentse Landschap

Fietsroute

Bertus Boivin / Eric van der Bilt
(met routeadvies van Roelof Huisman)

Schoonebeek

(foto: Bertus Boivin)

Regelmatig is ons vanmorgen die beroemde dichtregel van J.C. Bloem door het hoofd gegaan: 'Wat is natuur nog in dit land'. Hoog boven ons hoofd doen de wieken van windmolens overkomende vliegtuigen na. Enorme groene buizen op een bedje van beton trekken lange lijnen door het landschap. Het Schoonebekerdiep, de moeder van dit landschap, lijkt een eendenvijver in een nieuwbouwwijk. En dan plotseling een oud klinkerstraatje met prachtige boerentuinen en de mooiste boerderijen. Rechtstreeks van het industrieterrein het openlucht-museum in. Dat kan alleen in Schoonebeek.

Onderweg gaat u met eigen ogen zien hoe Stichting Het Drentse Landschap haar best doet voor de natuur en voor het Drentse cultureel erfgoed. Natuur en erfgoed zijn ook úw aandacht meer dan waard! Steun ons... Dat kan op verschillende manieren. Kijk voor meer informatie op www.drentslandschap.nl. We hebben elkaar hard nodig de komende tijd!

lengte route 26 km

begaanbaarheid route verharde wegen

startpunt parkeerplaats bij Hervormde kerk hoek Europaweg/Burg. Osselaan, Schoonebeek

gps-coördinaten startpunt

N 52° 39^I 45^{II} / **O** 06° 52^I 59^{II}

openbaar vervoer Buslijn Coevorden-Schoonebeek of Emmen-Schoonebeek, halte Burg. Osselaan. Zie www.9292ov.nl of bel (0900) 9292.

fietsverhuur Rijwielhandel Eiling, Kosterijweg 1, 7761 BC Schoonebeek, (0524) 53 13 76

knooppunten waar mogelijk knooppunten Drents Fietsroutenetwerk aangegeven

(www.fietsendrenthe.nl)

afkortingen KP knooppunt, LA linksaf, RA rechtsaf, RD rechtdoor

Het Drentse Landschap

© Stichting Het Drentse Landschap (juli 2012)

Kloosterstraat 5, 9401 KD Assen • Postbus 83, 9400 AB Assen

(0592) 31 35 52 • info@drentslandschap.nl • www.drentslandschap.nl

ROUTEBSCHRIJVING

- 1** Vanaf startpunt RA Burg. Osselaan. Na Museumboerderij fietspad links van weg nemen.
- 2** Vóór EEG-laan LA (KP 01). Vervolgens RA (weg niet doodlopend voor fietsers). Einde weg LA.
- 3** Eerste weg RA, Westersebos.
- 4** Einde weg RA. Bij driesprong Katshaarweg (KP 02) RD.
- 5** Op kruising LA. Einde weg bij kanaal LA.
- 6** Eerste weg LA, Schansweg. Richting Katshaarschans.
- 7** Voorbij schans op kruising RA. Verharde weg blijven volgen.
- 8** Doorgaande weg oversteken. Bij wegrestaurant RA oude weg nemen, Weijerswold. In bocht naar rechts RD bij huis Doarginder. Verharde weg blijven volgen. Op driesprong met hek links aanhouden.
- 9** Bij Schoonebekerdiep LA. Weg volgt langs KP 44 en KP 45 oever.
- 10** Bij doorgaande weg bij KP 34 RA. Brug over, u passeert Duitse grens. Eerste weg LA, Oelstrasse. Na ruim 100 m op driesprong RA.
- 11** Op driesprong LA. Weg loopt om bosje heen. Ter hoogte van fabriekscomplex LA richting Nieuw-Schoonebeek, Hahnenberg.
- 12** In bocht LA, Brücke. Over brug RD.
- 13** Bij doorgaande weg LA. Bij café RA.
- 14** Eerste weg RA, Oostersebos. Einde Oostersebos op driesprong LA (KP 86).
- 15** Einde weg LA.
- 16** Einde weg doorgaande weg oversteken. Eerste weg LA. Weg volgen tot startpunt.

Achtergrondinformatie over het gebied

Westerse Bos (punt 3) en Oosterse Bos (punt 14)

Waarschijnlijk is Schoonebeek in de dertiende eeuw ontstaan. Het was een randveenontginning op een rij zandruggen langs de noordrand van het Schoonebekerdiep. De route brengt u langs de twee oudste delen van Schoonebeek: het Westerse Bos en het Oosterse Bos. Tussen deze beide buurtschappen liggen het Kerkeind en Middendorp. Het Kerkeind is uitgegroeid tot het huidige dorp Schoonebeek.

In het Westerse Bos en het Oosterse Bos lijken de boerderijen schots en scheef door elkaar gebouwd, maar de schijn bedriegt. De kronkelende weg volgt het onregelmatige verloop van de zandrug. U ziet dat alle boerderijen steeds keurig met de baanderdeuren naar de weg gericht liggen. In de meeste gevallen is het voorhuis van de boerderijen dan ook niet vanaf de weg te zien. In hun huidige vorm stammen de meeste oude Schoonebeker boerderijen veelal uit de achttiende eeuw. Schoonebeek telt maar liefst 34 rijksmonumenten.

Veel wetenswaardigs over het boerenleven in het oude Schoonebeek vindt u in museumboerderij Zwaantje Hans Stokman's Hof. Regelmatig wordt op de plavuizen van de keukenvloer een vers tapijt van fijn zand gestrooid. Destijds was dat een specialiteit van de Schoonebeker boerinnen.

Zwaantje Hans Stokman's Hof, Burg. Osselaan 5, 7761 BS Schoonebeek, (0524) 53 17 02, www.zandstrooiboerderij.nl

Katshaarschans vanuit de lucht (foto: Topfoto)

Katshaarschans (punt 6)

De belangrijke weg van Coevorden naar het noorden was vlakbij het stadje niet meer dan een smalle zandrug door het veen. Om de weg te kunnen controleren werd rond 1700 de Katshaarschans gebouwd. Waarschijnlijk is de Katshaarschans het directe resultaat van slechte ervaringen in het rampjaar 1672. Dat jaar stond 'Bommen Berend' voor de poorten van Groningen voor iemand er erg in had.

Later werd de vierkante aarden schans aan de zuidkant uitgebreid met een zogeheten retranchement waarin twee extra kanonnen konden worden opgesteld. Samen met het heideveld eromheen is de Katshaarschans eigendom van Staatsbosbeheer en Stichting Het Drentse Landschap.

In Duitsland staan vlak over de grens nog jaknikkers. Ze zijn allang verdwenen uit het landschap van Schoonebeek. (foto: Bertil Zoer)

Aardoliewinning (punt 9)

Tussen 1948 en 1996 hebben de jaknikkers van de NAM in Schoonebeek miljoenen vaten olie naar boven gepompt. Toen werd de productie gestaakt omdat de olie steeds moeilijker te winnen was en daardoor te duur werd. De jaknikkers verdwenen uit het landschap van Schoonebeek. U zult onderweg zien dat ze in het aangrenzende Duitsland gewoon dienst bleven doen. De recente hoge olieprijs maakte voor de NAM een investering van zo'n 350 miljoen euro in nieuwe stoominjectie-techniek rendabel om het Schoonebekerveld weer in productie te nemen. In de Warmtekrachtcentrale op het nieuwe NAM-emplacement aan de Beekweg zal stoom geproduceerd worden die via enorme transportleidingen naar de ruim zeventig nieuwe putten gebracht wordt. De stoom maakt de olie vloeibaar. Het mengsel van olie en water wordt uit de put omhoog gepompt door vijftien meter hoge grijze pompinstallaties die de jaknikkers vervangen.

De olie en het water worden in de Oliebehandelingsinstallatie op het NAM-emplacement gescheiden. De olie gaat via een pijpleiding naar een raffinaderij in het Duitse Lingen. Het injectiewater wordt naar lege gasvelden in Twente gepompt. Sinds eind 2010 produceert het Schoonebekerveld weer olie.

Opstrekken van veen naar diep (punt 12)

Het fragment van de topografische kaart van circa 1900 hieronder maakt veel duidelijk over het oude Schoonebeker landbouwbedrijf. Elke boerderij had een strook land van doorgaans meer dan twee kilometer lengte. Deze opstreckende percelen liepen vanaf het hoogveen in het noorden tot aan het Schoonebekerdiep. Direct bij de zandrug legden de kolonisten van Schoonebeek destijds hun akkers aan op het bovenveen. Door inklinking van het veen was men na verloop van tijd gedwongen de oude akkers op te geven en nieuw bouwland aan te maken richting hoogveen. Richting zuiden lagen de 'Stukken'. Het eerste gedeelte - vanaf de boerderijen gezien - was in gebruik als 'koelanden'. Dichterbij het Schoonebekerdiep was de grond te drassig voor het vee. Hier was het land als hooiland in gebruik. Veenputten, akkers, koeland en hooiland, het hele boerenbedrijf op één lange strook land.

Topografische kaart circa 1900

Vetweiderij (punt 13)

Ten oosten van Schoonebeek lagen in de Twist de groenlanden die het gemeenschappelijk eigendom van de Schoonebeker boeren waren. Hier begon men in de zestiende eeuw veestallen te bouwen. Vanuit deze zogeheten booën lieten de boeren zomers jonge ossen weiden die later als slachtvee verkocht werden. In de boo was een kamertje waar de herder - de booheer zeiden ze in Schoonebeek - sliep als hij een zomer lang met zijn vee bij het Schoonebekerdiep verbleef.

In de achttiende eeuw bracht de vetweiderij langs het diep welvaart in Schoonebeek. De grote boerderijen in het Westerse en Oosterse Bos zijn daar tot op de dag van vandaag het bewijs van.

(foto: Rens Bonekamp)

Richting Nieuw-Schoonebeek ligt vlak vóór het dorp rechts van de weg de Wilms' boo. Het is de enige overgebleven boo van de ongeveer dertig die destijds in het beekdal van het Schoonebekerdiep stonden. Vijf gebinten vormen het skelet van het gebouwtje. Niet alleen het dak van de boo is met riet gedekt, ook de wanden zijn van riet en stro. Er was ruimte voor zo'n twintig dieren plus de herder. Naast de boo staat een hooischuur.

Na een grote brand in 2004 kon de Wilms' boo onder auspiciën van Stichting Het Drentse Landschap herbouwd worden.